

VÅR BOBARHET

HÅLLBAR UTVECKLING I KÖKAR

2020-2030 (2050)

INNEHÅLL

Inledning	4
Nuläge	
Välmående människor	8
Tillit och delaktighet	9
Rent vatten	10
Ekosystem	11
Attraktionskraft	12
Energi	14
Lokal ekonomi	15
Indikatorer	16
Kökar 2030	18
Vad behöver vi göra?	21
Utveckling	24
Källor	26

INLEDNING

Hållbarhet är ett begrepp som FN, nationer, regioner och regeringar använder. Vad betyder det för ett litet samhälle ute i havet? Vad gör en ö hållbar?

Kökar är en ö långt ute i Ålands skärgård. Här bor 236 personer i sju byar. Vi har en skola klass 1-9, lanthandel, post med bank, bageri, hotell, restauranger, kyrka och sjöbevakningsstation. Näringslivet är mångsidigt, många av oss är sjömän, några är bönder, en del jobbar i kommunen, andra distansarbetar. Det finns tre gästhamnar – nästan en i varje väderstreck – och 248 fritidshus.

Runt Kökar breder stora fjärdar ut sig med hundratals holmar och skär. Från Finland och från Åland går det färjor flera gånger om dagen. Kökar har varit bebott i tretusen år. Under medeltiden låg här ett kloster, i dag går en pilgrimsled genom vår skärgård. Fågelskådare kommer för det rika fågellivet. Trettio tusen personer besöker Kökar varje år för dess natur, kultur, historia, musik, mat och gästvänliga människors skull.

Vi är en självständig kommun med styrelse, nämnder och fullmäktige, kommunkansli, kommundirektör och tjänstemän. Vi rör oss själva i många avseenden, ett tryggt, fritt och vackert mikrosamhälle i det svensktalande, självstyrda, demilitariserade landskapet Åland som tillhör Finland.

Är vi ett hållbart samhälle?

Under två år har vi funderat på den frågan, pratat med varandra, googlat och läst, lyssnat och pratat. Vi har fått medel från EU och Ålands landskapsregering för vårt arbete, som ansluter till den åländska utveckling- och hållbarhetsagendan (bärkraft.ax).

130 personer har aktivt deltagit i arbetet, mest kökarbor. Arbetet har innehållit ett stort antal samtal, möten, workshops, projekt-, nämnd- och styrelsemöten. Vi har kallat in experter från universitet, högskolor och företag. Begåvade studenter från KTH, Linköpings universitet, Jyväskylä, Barcelona och Texas har haft Kökar som studieobjekt. Planen har av kommunstyrelse och fullmäktige antagits som ett stöd för det fortsatta hållbarhetsarbetet på Kökar.

Bobarheten

Halvvägs i projektet kom vi fram till begreppet bobarhet. Vi som bor här menar att det som avgör om vi är ett hållbart samhälle är om Kökar är en bobar ö. Vi står och faller med att de som är födda och uppvuxna här vill bo kvar eller flytta tillbaka, att nya familjer flyttar hit, att det finns barn i skolan, att det finns arbete, bostäder, förbindelser, service och trygghet. Kökar ska vara ett bobart samhälle, året om, med en blandad befolkning i alla åldrar, av alla kön, ursprung och åsikter. Vår bobarhet är den viktigaste och mest konkreta delen av vår hållbarhet. Är vi inte bobara har vi ingen bärkraft och kommer att föråldras och avfolkas.

I våras sade president Tarja Halonen till en grupp studenter: ”Hållbarhet är som ett hus med 17 dörrar: vilken dörr man än väljer kommer man in i samma hus.” Hon syftade på FN:s 17 hållbarhetsmål. Vi som bor på Kökar väljer att gå in genom en dörr som det står bobarhet på.

Vi frågade dem som är födda här, dem som flyttat hit, dem som flyttat härifrån: vad gör oss bobara? Arbetet knöts ihop i flera remissomgångar våren och sommaren 2020. Medborgare, företagare, politiker och externa experter gav sina bidrag.

Indikatorer, vision och färdplan

Livet på jorden kan vara mer eller mindre hårt. Några tycker att öar så som Kökar är mycket bobara och det har vi försökt beskriva i 7 områden med 40 indikatorer som sedan har värderats i en skala med 4 steg och lagts in i ett diagram, som i sammanfattad form visar hur bobara vi är, i dag. Det följs av en vision och tar sig sedan uttryck i en färdplan med de åtgärder som har föreslagits för att kompensera våra svaga områden och förstärka de starka. Åtgärder som vi själva kan vidta, för att vara bobara.

VÄLMÅENDE MÄNNISKOR

Vi behöver god hälsa och god hälsovård, både förebyggande och vid sjukdom för att vi som barn, unga, vuxna och äldre ska må bra. Vi behöver meningsfullt arbete som tar vara på och förädlar våra inneboende förmågor, gör att vi kan försörja oss och bidrar till att vi mår bra (om arbetsvillkoren är anständiga). Öar toppar listan över platser i världen där människor mår bäst även som gamla, till exempel Ikaria, Okinawa och Sardinien).

Nuläge

Kökars befolkning är den tredje friskaste i Finland enligt Institutet för hälsa och välfärd. Hälsovården får goda betyg utom tandvården eftersom det inte finns någon tandläkare på Kökar. Äldrevården får mycket goda vitsord av de boende och det kan man förstå eftersom personaltätheten är hög liksom personalens kompetens. Alla vet vad alla heter och behöver.

I en undersökning gjord hösten 2019 har 88% av kökarborna svarat att de trivs på Kökar och 75% anser att "Här känns tryggt". På frågor om hur de mår på en skala från 0 till 10 så är medeltalet 8,1. Kökarbor som är under 50 år ger värden mellan 5,0 och 9,7, äldre än 50 år har en spridning mellan 1 och 10 – det finns alltså de som inte mår väldigt bra och de som känner att de mår förträffligt. Det är stor skillnad beroende på om man är på jobb eller har semester, på fysiskt och psykiskt välmående, och på årstid. Nio personer har sagt att de känner sig ensamma.

110 kökarbor är yrkesverksamma varav 44 i offentlig tjänst, 24 i transportbranschen (mest sjömän och sjökvinnor), 9 i byggbranschen, 5 i handel och hotell, 5 i småindustri samt 11 som är enmansföretagare. 85% av de yrkesverksamma arbetar hemma i Kökar.

"Om Gud är kärlekens Gud älskar han öborna med deras räv bakom örat, varggrin och bockfot, deras rätta ull och lånta fjädrar, deras hartassar och tigerhjärtan. Snabba kast och slängar, hela Guds rörliga skapelse förkroppsligad i dem i glimtar och blänk. Ett leende över alltsammans, snabbt borta, snabbt återkommande utan kategoriserande och moraliserande."

Ulla-Lena Lundberg, "Is" 2012

TILLIT OCH DELAKTIGHET

Om vi är trygga och skyddade mot våld och fattigdom kan vi känna tillit och vara delaktiga i vårt samhälles utveckling. Om makt, inflytande och resurser är jämlikt, öppet och rättvist fördelade, utan korruption, kan vi tro på det politiska systemet och vilja rösta i allmänna val. I ett bobart samhälle får vi vara den vi är eller vill bli – om vi inte skadar någon annan. Vi ska ha så vi klarar oss och våra familjer.

Nuläge

Åland är demilitariserat, här finns varken minfält eller soldater. Att vara en liten ö långt ut i havet ger gott skydd mot stöld och våld: antalet brott på Kökar är bara en fjärdedel av dem i Mariehamn, och då är brottsligheten på Åland mycket lägre än i Finland (och mycket mycket lägre än i New York). Kökarbor låser sällan sina dörrar och bilar, här finns en stor portion trygghet och tillit människor emellan.

Det känns tryggt att här finns en sjöbevakningsstation som också delvis kan agera polis. Den lokala brandkåren fungerar bra, räddningstjänstens helikopter likaså – även i dåligt väder.

Valdeltagandet i 2019 års lagtings- och kommunalval steg på Kökar och var näst högst på Åland (efter Vårdö), främst på grund av att kvinnorna röstade flitigt. Även Europavalet engagerade skärgården mest, 60% röstade.

Det finns tjugo aktiva föreningar på Kökar bland annat marthor, jaktlag, fiskelag, frivillig brandkår, sångkör, spelmannslag,

ungdomsföreningar, Kökar Kultur, KökarForm, gästateljé, teatergrupp och hembygdsförening – men vi har inga politiska partier.

Enligt Institutet för hälsa och välfärd löper 12% av hushållen på Kökar risk för fattigdom. Frågar man kökarborna själva är det något fler som anser att det ibland är en utmaning att få privatekonomin att gå ihop. Det beror dels på att det finns för få heltidsjobb, dels att skatteprocenten är hög i Kökar, och att den statliga skatten i Finland höjs men inte pensionerna.

RENT VATTEN

Havet är både en färdväg, en födkrok och ett hinder om man bor på en ö långt ute i skärgården. Det vatten som vi använder till att dricka, tvätta oss och våra grejor, spola och vattna, blir avlopp som i värsta fall smutsar ner och övergöder våra vikar och fjärdar.

Nuläge

Kökar ligger i det stora Skärgårdshavet mellan fasta Åland och det finska fastlandet. Havets väldiga vattenmassa - 180 kubik-kilometer - omger Kökar med stora fjärdar och djup. Ändå är det ett grunt hav vars medeldjup bara är 18 m. Tre djuprännor leder vatten från Finska Viken i söder genom Skärgårdshavet och norrut till Bottenhavet. Östersjön är starkt utsatt för övergödning som härstammar från mänsklig aktivitet, vilket drabbar Kökar bland annat som den förhatliga algblomningen i högsommartid.

Uppe på Kökar ligger en naturligt bildad insjö som rymmer 1,6 miljoner kubikmeter sötvatten. Den ger oss allt vatten vi behöver (17.500 m³ per år) och kan räcka till många fler. Nyligen har vi ersatt importerat vatten i plastflaskor med vatten från vår egen sjö, kolsyrat för hållbarhet och smak, i glasflaskor (glas är ett av världens mest återvinningsbara material) med patentkork.

Två kommunala avloppsverk renar 85 av de 123 hushållens smutsiga vatten, 11 är anslutna till mindre reningsverk och 27 har eget slamavskiljning med infiltration. De 248 fritidsbostäderna har enskilda avlopp av skiftande kvalitet. Sammanlagt bra men inte perfekt, ännu.

Vi städar Kökars stränder varje år och hittar 50-280 plastbitar per 100 meter. Mikroplast från kosmetika, målarfärger, syntetkläder och bildäck är ett växande bekymmer.

EKOSYSTEM

Ett ekosystem är ett avgränsat område, en miljö där allt samspekar. Det kan vara litet eller stort, till exempel vår mun, vår kropp, en bäck, en alduge, hela Kökar eller hela vår planet.

I ekosystemen på och runt Kökar ingår mikroorganismer, svampar, växter, djur och vi människor. Östersjöns låga salthalt gör vårt hav fattigt på arter, många lever på gränsen av sin förmåga. Det är därför extra viktigt att biologin är i balans. Ljus, regn, temperaturer, vindar, pH och himlar är också delar av ekosystemet. Stjärnhimlar är utrotningshotade eftersom städer vräker ut sådana massor av ljus att 99% av befolkningen i Västeuropa inte längre kan se Vintergatan, men det kan man på Kökar.

Nuläge

Vi får mindre fisk i näten: läget för abborre, gädda, flundra, torsk och strömming är dåligt, fångsterna har minskat med ungefär en tredjedel de senaste tjugo åren. Vi har inte längre någon som fiskar yrkesmässigt, inte ens på deltid, och husbehovsfisket har också minskat. Samtidigt tar danska jättetrålare upp nära tusen gånger så mycket strömming i Norrhavet som alla Stockholms läns yrkesfiskare tillsammans. Överfisket måste stoppas.

Sjöfågel minskar generellt även om svärta, knipa och skrake har ökat. Ejderstammen är allvarligt hotad. Viktiga biotoper är skyddade inte minst genom fågelskådare och Kökars

fågelprojekt. Vi har restaurerat fiskars lekområden och fiskvandningsleder men det finns för mycket skarv, örn och säl, tycker vi som bor här.

Vattnet som vi använder blir smutsigt och renas i de två kommunala reningsverken som släpper ut 171 respektive 102 kg kväve/år, och 3 kg respektive 2 kg fosfor. De övriga utsläppen av fosfor är 70 kg/år. Utsläppen av koldioxid var 3.022 ton år 2018 varav 81% kom från färjorna.

Algblomningen är en stor plåga och kom år 2020 tidigare än någonsin.

ATTRAKTIONSKRAFT

Att vara attraktiv är avgörande för bobarheten. Det handlar både om att vi syns, om hur vi uppfattas, och om hur vi är. Det handlar om service, bostäder, täta färjeförbindelser, bra butik, vettiga priser på mat, drivmedel, byggvaror och tjänster, välordnat dagis, skola och äldreomsorg. Det måste finnas konkreta fördelar, förutom välmående, tillit, vatten, ekosystem, energi och arbete.

Nuläge

Vi har nära till naturen, lugn, stjärnhimlar och varandra, men långt till tandläkare, köpcentrum och flygplatser. Kökar är känt, vi är ett starkt varumärke med över en halv miljon träffar på Google. Kökar kommuns hemsida www.kokar.ax har över tiotusen besökare per år.

Avståndet i tid räknat mellan Kökar och en stad med mer omfattande service (Mariehamn eller Åbo) är över 3 timmar med bil enkel väg, vilket med en fart om 70 km/h motsvarar en ordinär resa på över 20 mil. Det verkliga avståndet är 5 mil, medan det "upplevda" avståndet är långt större vilket förstärker intrycket av att Kökar är en avlägsen plats. Det ökar attraktionen för många besökare – men inte för oss som bor här. För en person utan bil är restiden mellan Kökar och Åbo mellan 4 och 6 timmar. Det finns kollektivtrafik (taxi) på Kökar som passar färjans ankomster och avgångar.

Kökar har satsat på att det ska finnas hyresbostäder som "insteg" i samhället, vilket starkt bidragit till inflyttning. Vi har

ett unikt inflyttningsteam på Kökar som aktivt möter alla som visar intresse för att flytta hit och hjälper till med integrationen. Vi erbjuder gratis dagvård i 4 månader till nyinflyttade. Just nu är det ont om ledigt boende men vi bygger nya bostäder.

232 personer är mantalsskrivna på Kökar varav cirka 170 bor här året om, men många fler personer uppehåller sig på ön vilket man förstår om man räknar i persondagar:

Kategori	Antal personer	Dagar på Kökar/år	Summa dagar på Kökar/år
Fastboende	170 60	365 100	62 050 6 000
Fritidshus 248 st x 2,3 p	570	60	34 200
Besökare	32 000	1,5	48 000
Summa			150 250

Det totala antalet årsdagar som människor vistas på Kökar är alltså 150 250. Det motsvarar en fast befolkning om 412 personer. Vi är ojämnt fördelade över året: en vinterdag är vi 170 individer på Kökar, en sommardag nästan 10 gånger fler. Det ger en ojämn belastning på infrastruktur så som avlopp, kollektivtrafik, post och paket, hälsovård, avfall (2 kärll brännbart

avfall i januari, 16 kär i juli) avlopp (2 m³/d lågsäsong, 36m³/d högsäsong) och internettjänster.

Servicen på Kökar är god i förhållande till samhällets litenhet: fint dagis, skola med hög lärartäthet, kompetenta lärare och elever som gör goda resultat när de går vidare till yrkesskolor och lyceer. Utmärkt äldreboende, post med bankservice, bibliotek, hälsovårdare (=distriktssköterska), en läkardag per månad, ambulanshelikopter, restaurang, hotell, gästhem, gästhamnar och caféer. År 2018 samlade vi själva in pengar och byggde en ny lanthandel som är välsorterad, öppen alla dagar året om, och även säljer vitvaror. Butiken får toppbetyg av kunderna även om en del priser är högre än i Mariehamn. Vi saknar idrott, bio, bilverkstad och frisör. Å andra sidan gillar många att åka till stan en eller par gånger i månaden.

En del av attraktionskraften är våra många kulturlager, allt från bronsålder via medeltid till de senaste seklernas omoderna, fattiga Kökar med fiske, segel, jakt och jordbruk, fram till världskrigen, motorbåtar, traktorerna, elektrifieringen bilfärjorna och dagens internet. Kökar är väl beskrivet i litteratur, konst, foto och musik, i vårt museum och vid våra sevärdheter. Vi gör många evenemang så som franciskusfesten, Kökarveckan, konserter, festivalen Kökart, keramikverkstad, smideskurser, teater och konstutställningar.

Naturen är en viktig del av vår attraktion: bergen, fåglarna, havet, sommarens rika grönska och vintrarnas islandskap.

"Som fullmånen ligger utanför jorden ligger Kökar på respektfullt avstånd från Stor-Åland. D.v.s. det är Stor-Åland som ska ha respekten. Både för naturens kärvhet och storslagenhet och för det härdiga människosläkte som bitit sig fast här och lyckats göra de karga klipporna gästvänliga."

Valdemar Nyman "Längs åländska sjövägar" 1968

ENERGI

Öar förbrukar generellt mycket energi, de är bundna till fastlandet med navelsträngar i form av bro, tunnel, färja och sjökabel. Ju längre avstånd till fastlandet, desto mer fossil energi förbrukar en ö. Att övergå till förnybar energi kan ske gradvis, steg för steg, både med gamla väl beprövade tekniker och med ny teknologi.

Nuläge

Kökar gör av med 14.950 MWh per år bestående av diesel till färjorna 49%, övrig diesel 11%, elektricitet 20%, bensin 8%, biomassa (ved) 8% och eldningsolja 4%. Det är 63.600 kWh per person och år. En vanlig finländare förbrukar 16.000 kWh om året, men måste ju inte åka färja fem timmar för att komma till och från till tandläkaren.

Vi har en 1,5 MW elkabel till fasta Åland och ett 500 kW vindkraftverk som har producerat mer än 24 miljoner kilowattimmar sedan starten 1997. Det är förnybar energi producerad på Åland som har täckt en tredjedel av vårt elbehov.

Vi har också 30 kW småskalig vindkraft, 49 kW solceller och 6 jordvärmepumpar som producerar förnybar energi här på Kökar.

Vi har en energigrupp inom Kökar som med hjälp av det EU- och landskapsfinansierade projektet Coast4us, vår ställning som en av 26 pilot-öar i EU-programmet "Clean Energy for EU islands", samt företaget Flexens, har tagit fram en energilösning för Kökar och sökt finansiering från tre olika EU-program.

LOKAL EKONOMI

Den lokala ekonomiska förmågan i ett litet samhälle, på en liten ö, är viktig att förstå. I en lokalekonomisk analys beräknas öns köpkraft, värdet av företagsamheten och skattekraften, samt överföringar mellan staten, landskapet och kommunen. Också avfall och återvinning hör till lokal ekonomi.

Nuläge

Kostnadsläget är lägre på Kökar än i Mariefhamn när det gäller bostadshyror, äpplen, pizza på restaurang och byggtjänster. Det beror på att dessa är lokalt producerade. På andra områden är Kökar dyrare till exempel mjölk, potatis och ost. Bensin är dyrare liksom grus och tjänster utifrån. Det beror på de långa transporterna.

Vi har ett stort antal företag räknat per invånare och vi har en stor variation i näringslivet som omfattar byggföretag, hotell och restauranger, bageri, lanthandel, små tjänsteföretag som verkar på distans, samt sju lantbrukare. Turismen är (som på alla öar) en viktig näringsgren med 9.000 båtnätter, 18.000 landövernattare och 4.500 dagsbesökare per år. Besökarna gör av med 42 euro per dag om de inte kommer med egen båt, då är det 62 euro/dygn. Det blir 1,9 miljoner euro i årliga intäkter. Räknat per kökarbo inbringar turismen mer än 8.000 euro per år.

Vi är 227 anställda, pensionärer, företagare, firmor och företag på Kökar som tillsammans under ett år har 6,3 miljoner euro i inkomster. 1,1 miljoner betalas i skatt. De många sektorerna, den breda kunskapen och de många yrkesverksamma gör

Kökar mindre sårbart i kris. Vi har skickligt lyft en halv miljon euro i EU-bidrag till utveckling av våra gästhamnar, till en vandrings/pilgrimsled genom skärgården och till utveckling av fågelskådandet. Även bidrag till föreningar har betalats ut. Sammanlagt har EU givit oss cirka 2.000 euro per invånare och år, det är nästan lika mycket som det åländska landskapsandelssystemet, inklusive skärgårdstillägg.

Kommunalskatten på Kökar är 19,75% (näst högst på Åland). Vi har en hög lånestock som uppstod när vi byggde ålderdomshem, hyresbostäder samt renoverade skolan. Just nu ser den kommunala ekonomin hygglig ut och vi amorterar våra lån så mycket som vi kan. Våra stora investeringar är också ett tecken på vår framtidstro. År 2019 gick vi minus efter avskrivningar, åren 2020 och 2021 har vi ett budgeterat och troligt underskott om inte landskapsandelarna rättas till. Vi har en långsiktig strategi för kommunens ekonomi.

Insamlat avfall är 218 kg per år och person varav 42% återvinns. Medelvärdet avfall för Åland är 270 kg/person/år, för Finland 344 kg/person/år. Vi är medvetna, köper inte saker i onödan, kastar inte saker i onödan, skräpar inte ned och återvinner genom ett smidigt och väl fungerande avfallshanteringssystem.

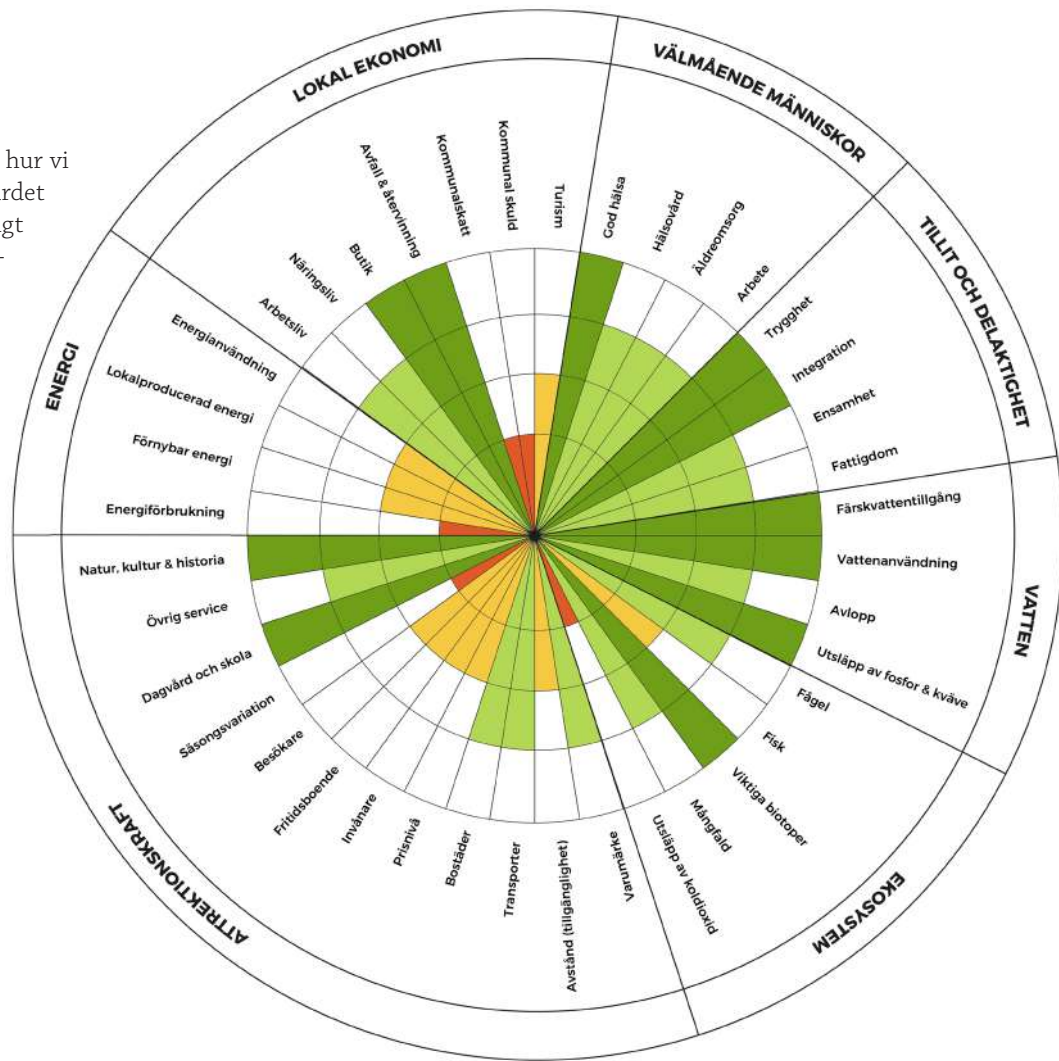
INDIKATORER

Vår bobarhet omfattar de 7 områden som vi på de föregående sidorna har gått igenom. Inom varje område har vi tagit fram indikatorer, så att vi kan mäta hur bobara vi är.

VÄLMÄENDE MÄNNISKOR	TILLIT OCH DELAKTIGHET	RENT VATTEN	EKOSYSTEM	ATTRAKTIONS-KRAFT	ENERGI	LOKAL EKONOMI
God hälsa	Trygghet	Färskvattentillgång	Fågel	Varumärke	Energiförbrukning	Arbetsliv
Hälsovård	Integration	Vattenanvändning	Fisk	Avstånd (tillgänglighet)	Förnybar energi	Näringsliv
Äldreomsorg	Ensamhet	Avlopp	Viktiga biotoper	Transporter	Lokalproducerad energi	Butik
Arbete	Fattigdom	Utsläpp av fosfor och kväve	Mångfald	Bostäder	Energianvändning	Avfall och återvinning
			Utsläpp av koldioxid	Prisnivå		Kommunalskatt
				Invånare		Kommunal skuld
				Fritidsboende		Turism
				Besökare		
				Säsongsvariation		
				Dagvård och skola		
				Övrig service		
				Natur, kultur och historia		

Indikator för indikator har vi bedömt hur vi ligger till med en skala i fyra steg. Värdet 4 står för utmärkt, 3 för bra, 2 för dåligt och 1 för akut. Resultatet av mätningen har vi lagt in i ett cirkeldiagram, som visar nuläget på Kökar i oktober år 2020.

- 1 Akut
- 2 Dåligt
- 3 Bra
- 4 Utmärkt

Har vi en gemensam vision?

Vi är många som har tänkt och pratat om vad Kökar ska vara i framtiden, om 10 eller 30 år. 130 personer har gått runt i hållbarhetens hus, tänkt, funderat, skrivit till och pratat med varandra. Vi vet nu att vår bobarhet är stark inom en del områden, svag inom andra.

Vi har som alla människor idéer, drömmar och önskningar om framtiden, om hur livet ska bli. Vi är ganska samstämmiga, vi är överens om mycket fastän inte om allt. Drömmen om vårt gemensamma, framtida liv måste få ord, den måste beskrivas om vi ska känna oss rimligt säkra på att den är gemensam och att den går att förverkliga. Framtiden blir förstået inte precis som vi vill och tror, men vi kan åtminstone försöka styra åt rätt håll, tillsammans.

KÖKAR 2030

Här är tryggt, fritt och roligt att leva. Kökar är en vacker plats på jorden.

Vi växer med cirka fem personer netto varje år tack vare att här finns arbete och bostäder, både att hyra och att köpa. Jobben har kommit till genom turismens utveckling – främst Skärgårdens Ringväg – genom att fler landskapsanställda har sin arbetsplats och är skrivna på Kökar, och att distansarbete har ökat efter pandemin som lärde oss att man inte måste bo i en stad för att jobba i en stad – om det finns bra distansarbetsplatser.

Kökar har självständigt och i samarbete med andra skärgårdskommuner kunnat stimulera inflyttning, företagande, nybyggnad av bostäder och gemensam utveckling av skärgårdens skolor. Vi har ett nytt konstmuseum. Vi har snabbare, mindre färjor kombinerat med långsamma tunga transporter (liknande

dagens färjor). Kanske åker vi via Föglö och i en tunnel till fasta Åland, kanske inte.

Ekosystemen är fortsatt sköra men i takt med att Östersjöns tillstånd sakta blir bättre, minskar algblomningen. Vi odlar mer mark, vi skördar skog och vass, vi har mer djur, landskapet har blivit öppnare. Vi gör av med nästan lika mycket energi som tidigare, men nu är den till stor del förnybar.

Inga krig, inga nya pandemier och inga svåra lågkonjunkturer har drabbat oss.

Här är tryggt, fritt och roligt att leva. Kökar är en vacker plats på jorden.

VAD BEHÖVER VI GÖRA?

Om vi vill att de som är födda och uppvuxna här ska bo kvar eller flytta tillbaka, om vi vill att nya familjer flyttar hit, om vi vill ha barn i alla klasser i skolan, om vi vill att Kökar ska vara ett levande samhälle, året om, med en blandad befolkning i alla åldrar, av alla kön, ursprung och åsikter – så måste vi bli mer bopå.

Vi behöver förvalta och förfina våra styrkor och vi behöver träna upp våra svagheter.

"När man träffar kökarbor ska man ta ordentligt med tid på sig. De vill prata ut med främmande. Man befinner sig på en plats där Gud inte skapade brådska och där den nu grasserande modesjukdomen stress ännu inte är uppfunnen. Man springer inte efter klockan när man är på Kökar."

Elis Fogde, Hufvudstadsbladet 27.7.1963,
citerad i "Gammel-Kökars mat-mode-miljö",
en urklippssamling av Margareta Jorpes-Friman 1984

Starka områden som kan förbättras

Ett viktigt område gäller barn och ungdomar. De behöver mer aktiviteter, fler möjligheter, de behöver en ungdomsledare. Det ska vara roligt att vara ung på Kökar.

Vår skola kommer förmodligen att integreras med andra skolor i skärgården, både digitalt och fysiskt. Det kan ge fördelar och nackdelar för eleverna. Om de måste resa mera måste vi se till att resorna inte blir bortkastad livstid.

Pandemin är ett hot men också en möjlighet, eftersom alla har tvingats lära sig arbeta och mötas på håll. Det gör det mera möjligt att distansarbeta på Kökar – fast vi är en avlägsen plats.

Reningsverken behöver åtgärdas, männen behöver rösta i högre grad och vi ska vara observanta på att Institutet för Hälsa och Välfärd anger att 12% av hushållen på Kökar löper risk för fattigdom. Kökarborna själva säger att det är något fler som ibland har svårt att få privatekonomin att gå ihop. Det beror på att det finns för få heltidsjobb, att skatteprocenten är hög i Kökar, och att den statliga skatten i Finland höjts men inte pensionerna.

Områden där vi är både starka och svaga

Vi orsakar mycket utsläpp. Det gäller dels koldioxid, som till 80% kommer från de färjor vi behöver för att ta oss från och till Kökar, dels den övergödning vi skapar genom utsläpp av fosfor som vi importerar genom den mat (näring) som vi och våra djur äter och sedan släpper ut genom våra avlopp.

Ett lokalt slakteri vore en bra åtgärd. Rådjur, skarv och säl behöver hållas efter. En gemensam kompost är en idé som har förts fram.

Vår ö har stor variation över året i mänsklig närvaro (se sidan 12). Vi är en gles glesbygd om vintern, en tät glesbygd om sommaren. Vi har för få fastboende (i alla åldrar), för få fritidsboende och för få besökare. De åtgärder som föreslås är mer bostäder, mer resurser till inflyttningsteamet, samlat inflyttningsspaket med kraftfulla fördelar för barnfamiljer, sänkt skatt de första åren för nyinflyttade, flytta-till-Kökar-kampanj, samt att fler landskapsanställda får sin (distans-) arbetsplats i Kökar.

Vi arbetar med att få till ett konstmuseum och vi har planer på (och ett hus till) ett världskrigsmuseum.

Vi har en fin butik, sköter avfall och återvinning väl, och ett starkt näringsliv med flera välskötta företag. Kommunens investeringar i bostäder och äldreomsorg har givit oss en hög belåningsgrad och lett till hög kommunalskatt.

Turismen har inte riktigt velat ta fart fastän vi har satsat mycket på vandrare, fågelskådare och upprustning av gästhamnar. Vi vill knyta ihop dessa satsningar i en Skärgårdens Ringväg.

För att få distansarbetare till Kökar behövs en bra distansarbetsplats.

Svaga områden

Vi använder mycket energi per person och en stor del av den energi vi förbrukar är inte förnybar utan kommer från fossila bränslen.

Vi har lyckats bli en av 26 pilot-öar för nya energilösningar i Europa genom "Clean Energy for EU Islands". Med det åländska energiföretaget Flexens har vi tagit fram en energilösning för Kökar och med den som grund sökt finansiering från tre olika EU-program. Vi vill byta ut skolans oljepanna och vi vill koppla ihop alla små producenter av energi på Kökar i ett gemensamt system där vi köper och säljer lokalt producerad energi till varandra.

Vi vill ha mer privata solceller och värmepumpar, installera 500 kW vindkraft till år 2024 och stegvis nå 100 kW solkraft till år 2026.

Det är möjligt att använda Kökar som ett testområde t ex för självkörande elbilar.

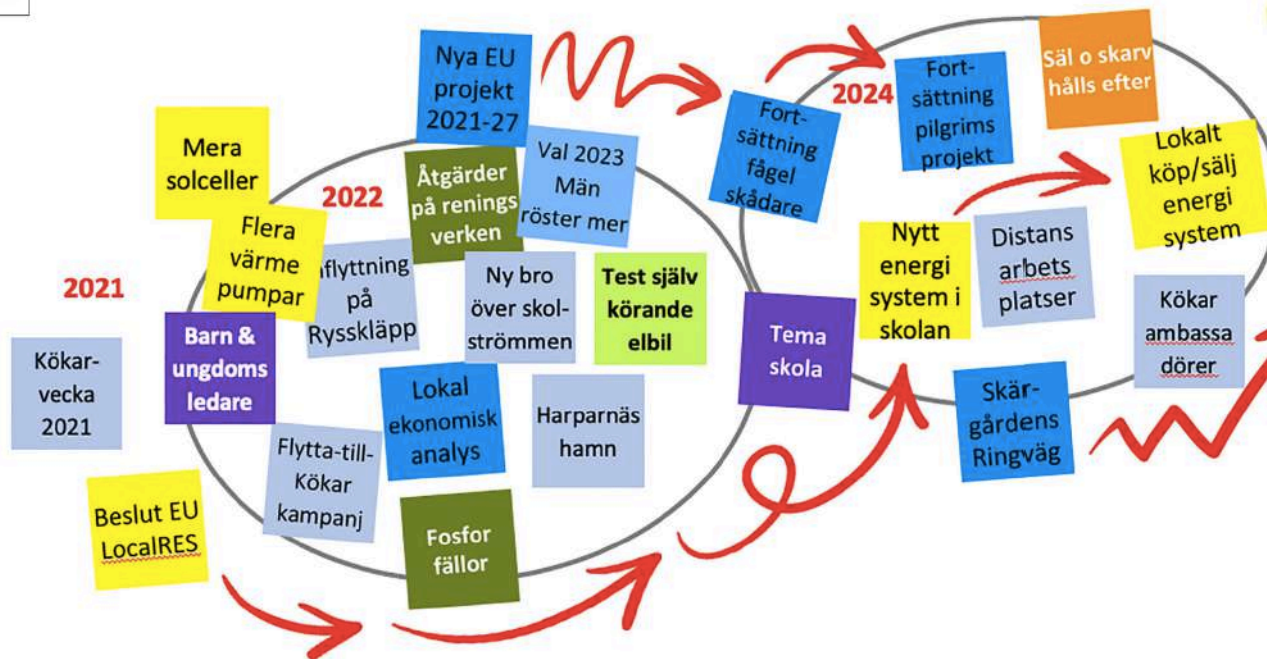
Snabba mindre färjor skulle flytta Kökar närmare fasta Åland. Det skulle i kombination med gods/bilfärjor avsevärt minska vår energiförbrukning. På sikt tror Flexens att vi skulle kunna bli ett testområde för vätgasfärjor på linjen Kökar-Galtby och då även tillverka vätgas på Kökar.

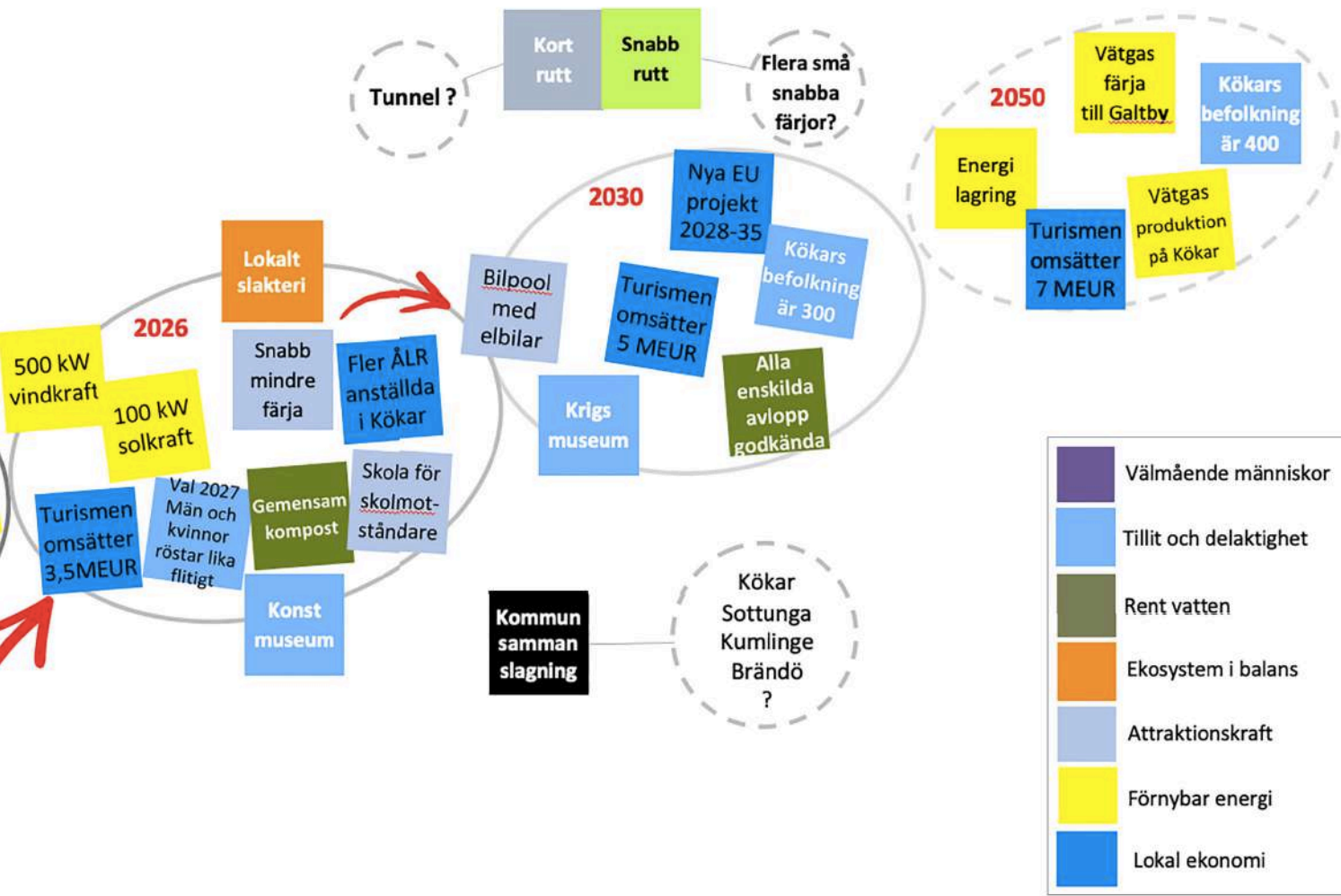
Färdplan

Allt detta har vi lagt ut i en indikativ färdplan, en översikt av kommunens möjliga och önskade utveckling.

UTVECKLING

KÄLLOR

Häger, Anna: En studie av vatten och avlopp på Kökar, Linköpings universitet/KTH 10.8.2019

Nynäs, Emma: Kökar avfallskartläggning och -planering, MISE 30.8.2019

af Petersens, Ebba och Granath, Maja: Avloppskartläggning och planering – Kökar, WRS rapport 24.10.2020

Pleijel, Christian: Hur man läser av en ö, Mariehamn 2014

PoY Remote Team/KTH: Design of an Integrated Hydrogen-based Storage System on Kökar Island, 1.6.2020

Schalin, Berndt: Idébok, Flexens 7.10.2019

Sved, Ann-Christine: Hållbar utveckling i en liten skärgårdskommun - En fallstudie av Kökar kommun, Svenska Handelshögskolan 2019

Sved, Ann-Christine: Rapport om hur Kökarborna besvarade frågeformuläret om livet på Kökar, 16.9.2019

Sved, Ann-Christine: Rapport om krisberedskap på Kökar, 11.10.2019

Sved, Ann-Christine: Indikatorförslag för Kökars bobarhetsplan, 30.6.2020

Sööderholm, Jonas: En lämplig energisamfundstyp på Kökar, 12.2.2020

Tunón, Håkan och Kvarnström, Marie: Lokala perspektiv på havs- och kustplanering, SLU 27.8.2019

Vainio, Tuukka och Nordlund, Edvard: Agenda för förnybar energiövergång, Flexens 26.6.2020

Vainio, Tuukka och Nordlund, Edvard: Agenda for Clean Energy Transition, Flexens 3.7.2020

Tack till alla kökarbor – kvinnor och män, unga och gamla, infödda och inflyttade – som har funderat på vår bobarhet. Tack till alla politiker i nämnder och styrelser som har skapat indikatorer och mål. Tack till barn, bönder, jägare, fiskare, företagare och konstnärer som har lagt sina perspektiv på frågorna. Tack till studenter, forskare och tjänstemän som har tittat på avfall, avlopp, energi, krisberedskap och kommunal ekonomi. Tack till Ann-Christine Sved för idogt arbete med indikatorerna. Tack Nina Lindfors, Daniela Hellström, Inessa Witting och Tove Jansson för bilder. Alla personer på bild har givit sitt tillstånd. Tack till Ålands landskapsregering och EU som har givit oss medel för att göra planen konkret och användbar.

Siv Relander, Gun Lindblom och Christian Pleijel, som har hållit i projektet.

Här är tryggt, fritt och roligt att leva. Kökar är en vacker plats på jorden.

www.kokar.ax

